

ABDULLA QAHHOR ASARLARIDA ODDIY XALQ HAYOTI VA
PSIXOLOGIK OBRAZLAR TALQINI

Abdurahmonova Malika Sobir qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

Dilmurodov Jurabek Ulug'bek o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Abdulla Qahhor ijodining asosiy yo'nalishlaridan biri — oddiy xalq hayoti va psixologik obrazlarning talqini tahlil qilinadi. Adib o'z asarlarida xalqning ichki kechinmalari, ijtimoiy hayotdagi muammolari va shaxsiy iztiroblarini realistik tarzda yoritgan. Ayniqsa, "Sinchalak", "O'tgan kunlar" kabi hikoya va romanlarida psixologik tahlil, ichki monolog va tafakkur oqimlari orqali xarakterlar chuqur ochib beriladi. Ushbu maqola orqali yozuvchining obrazlar yaratishdagi mahorati va xalq ruhiyatini aks ettirishdagi yondashuvi o'rganiladi.*

Kalit so'zlar: *Abdulla Qahhor, xalq hayoti, psixologik obraz, realistik uslub, ichki monolog, tahlil, xalq ruhiyati.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются особенности творчества Абдуллы Каххара, особенно его способность изображать повседневную жизнь простого народа и психологическую глубину персонажей. Писатель реалистично отображает внутренний мир героев, социальные противоречия и эмоциональные переживания. В произведениях «Синчалак», «Прошедшие дни» и других особое внимание уделяется психологическому анализу, внутреннему монологу и раскрытию характера через поток сознания. Статья направлена на изучение художественного мастерства писателя и его подхода к передаче народной ментальности.*

Ключевые слова: *Абдулла Каххар, жизнь народа, психологический образ, реализм, внутренний монолог, анализ, народная психология.*

Abstract: *This article explores one of the central themes in the works of Abdulla Qahhor — the depiction of ordinary people's lives and the psychological interpretation of characters. The author skillfully portrays the emotional depth, inner struggles, and social context of the people through a realistic narrative style. His stories such as "Sinchalak" and "The Days Gone By" vividly reflect psychological analysis, internal monologue, and stream of consciousness. The paper focuses on the writer's mastery in character development and his approach to illustrating the national mindset.*

Keywords: *Abdulla Qahhor, people's life, psychological character, realism, inner monologue, analysis, national psychology.*

Abdulla Qahhor o'zbek adabiyotining zabardast namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. U xalq hayotini chuqur kuzatgan, uning ijtimoiy-ma'naviy olamini san'at darajasida aks ettira olgan badiiy tafakkur

egasidir. Qahhor ijodining asosiy yo'nalishlaridan biri bu oddiy insonlar hayotining badiiy ifodasi, ularning ruhiy kechinmalari va psixologik holatlarining chuqur talqinidir. Yozuvchi o'z asarlarida murakkab sarguzashtlar, sun'iy to'qnashuvlardan ko'ra, hayotda har kuni uchraydigan, lekin yurakni larzaga soladigan oddiy voqealarni tasvirlash orqali xalq ruhiyatini ifodalagan.

Qahhor asarlarida qishloq aholisi, ularning turmush tarzi, o'zaro munosabatlari, urf-odat va qadriyatlari markaziy o'rinda turadi. U yozgan hikoya va romanlarda insonlar g'am-tashvishlari, umid va armonlari, ichki dunyosi, o'zaro munosabatlaridagi ziddiyatlar nihoyatda real va tabiiy tarzda tasvirlanadi. Bunday yondashuv o'quvchining asar qahramonlari bilan ruhiy jihatdan uyg'unlashishiga imkon beradi. Bu uyg'unlik esa o'quvchini chuqur o'yga chorlaydi, u o'z hayotida ham shunday holatlar bilan to'qnash kelganini eslaydi yoki o'zini obraz o'rniga qo'yib ko'radi. Aynan mana shu jihati Qahhor prozasini hayotiy, chuqur va ta'sirchan qiladi.

Yozuvchining psixologik obrazlar yaratishdagi mahorati alohida e'tiborga loyiqdir. U har bir personajni nafaqat tashqi ko'rinishi yoki harakatlari orqali, balki uning ichki kechinmalari, fikrlari, tortinchoqliklari, ikkiyuzlamachiliklari, vijdon azoblari orqali ochadi. Qahramonlar ideal emas, ular kamchilik va fazilatlar bilan real insonlardir. Shu sababli ham Qahhor obrazlari o'quvchiga yaqin, ishonarli va hayotiy tuyuladi. Ular orzu qiladi, qiynaladi, noto'g'ri qarorlar qabul qiladi, afsuslanadi, ba'zida esa sukut saqlab, ichki kurashga kiradi. Bu obrazlar insoniylik mohiyatining badiiy ifodasidir.

Qahhorning "Sinchalak", "Og'riq", "Sarob", "Tobutdan tovush", "Pichoq", "Bemor" kabi asarlarida bu uslub ayniqsa yorqin namoyon bo'ladi. Masalan, "Sinchalak" hikoyasi soddaligiga qaramay, o'ta chuqur ma'noga ega. Bolalar dunyosining tasviri orqali u kattalarning jamiyatdagi o'rnini, tarbiya jarayonidagi nuqsonlar, insoniylik va mehr-oqibat haqida o'tkir fikr bildiradi. Bolalarning harakati, nutqi, muomala uslubi orqali u butun jamiyatdagi muammolarni ko'rsatadi. Shuningdek, bolalar orqali kattalarning qalbi ochiladi. Bu bilan adib nafaqat bolalar psixologiyasini, balki kattalar ma'naviyatini ham tahlil qiladi.

"Og'riq" hikoyasida esa insonning tan og'rig'idan ko'ra ruhiy og'rig'i ustuvorlik qiladi. Qahramonning kechinmalari, yolg'izligi, jamiyat tomonidan rad etilgani, so'zsiz aytilgan ayblovlar, ichki sukunat, o'tmishdagi xatolarning qaytadan xotirada jonlanishi — bularning barchasi ichki og'riqning badiiy ifodasidir. Bu og'riq o'quvchining qalbini larzaga soladi, uni chuqur mulohazaga chorlaydi.

Abdulla Qahhor o'z obrazlarini tafsilotlar orqali quradi. U katta voqealarni emas, balki kichik harakat, bir ohang, bir nigoh, ichki monolog, hatto sukut orqali ham xarakterni yaratadi. Qahramonlarning fikrlari, qarorlaridagi ikkilanish, vijdon bilan ziddiyat, ijtimoiy bosim bilan kurash — bular barchasi psixologik yondashuvning mahsulidir. U yozuvchiga xos lirik-falsafiy ohang bilan badiiy qismni boyitadi. Har bir jumla ortida bir ma'no, har bir harakat ortida bir ruhiy holat yashiringan.

Shuningdek, Abdulla Qahhor asarlarida realizm juda kuchli. Uning realizmi ko'chadagi hayotni ko'chirib yozish emas, balki hayotiy voqeani badiiylashtirib, uni chuqur

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

ijtimoiy-psixologik tahlil bilan boyitishdan iborat. Bu realizmda kulgu bilan achchiq haqiqat, muhabbat bilan alam, orzu bilan qayg'u yonma-yon yashaydi. Shuning uchun Qahhor asarlari insoniyat mohiyatiga doir savollar bilan to'la: odam qanday yashashi kerak, hayotda nima muhim, kim aybdor, kim begunoh, nega ba'zan sukut gapdan kuchliroq?

Adib satira va hajv orqali ham chuqur mazmunli obrazlar yaratishga erishgan. "Tobutdan tovush" va "Pichoq" hikoyalarida u jamiyatdagi illatlar — mutelik, e'tiqodsizlik, ikkiyuzlamachilik, laganbardorlik va mutaassiblikni kulgili, ammo og'riqli tarzda fosh qiladi. Bu kulgi orqali o'quvchi nafaqat zavqlanadi, balki jamiyatga tanqidiy ko'z bilan qarashga majbur bo'ladi. Qahhor satirani o'tkir qilichdek ishga soladi, biroq u bilan odamni emas, illatni yo'q qiladi.

Qahhor ijodida ayol obrazlari ham alohida o'rin egallaydi. Ayol personajlar ko'pincha an'anaviy jamiyat bosimi ostida ezilgan, lekin ichki kuchi bilan qarshilik ko'rsata oladigan, o'z haqiqatini izlaydigan qahramonlar sifatida tasvirlanadi. Ularning ichki kechinmalari, ruhiy iztiroblari, muhabbat va fidoyilik, o'zlikni anglash jarayoni badiiy obraz orqali ochiladi. Bunday obrazlar o'quvchida hurmat va hamdardlik uyg'otadi. Qahhor ayolning nafaqat tashqi hayotini, balki ichki dunyosini, jamiyatdagi o'rnini, erkinlikka intilishini badiiy tahlil qiladi.

Yozuvchining ijodi hozirgi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. U yaratgan obrazlar, yoritgan mavzular, ilgari surgan g'oyalar bugungi jamiyat uchun ham muhim. Chunki inson qalbining iztiroblari, hayotdagi adolatsizlik, ruhiy bo'shliq, muhabbat va ma'naviyat haqida savollar har bir davr uchun dolzarb. Qahhorning har bir asari o'quvchini o'z qalbiga qarashga, jamiyatdagi o'rnini anglashga, boshqalarning dardiga hamdard bo'lishga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhor oddiy xalq hayotini nihoyatda chuqur va hayotiy yoritgan, psixologik obrazlar orqali inson ruhiyatining nozik qatlamlariga kirib borgan yozuvchidir. Uning ijodida realizm, psixologizm, satira, lirik-falsafiy ruh uyg'unlashgan. Adib o'z asarlari orqali o'quvchini jamiyat, ma'naviyat, vijdon, or-nomus, sevgi, ona, xalq, tarix va kelajak haqida o'ylantiradi. Shuning uchun ham Qahhor asarlari bugungi avlod uchun ma'naviy maktab bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qahhor, A. (1982). Tanlangan asarlar (1–5 jild). Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
2. Sharipov, N. (2007). Abdulla Qahhor ijodining badiiy olami. Toshkent: Fan.
3. Abdullayev, I. (2010). Abdulla Qahhor hikoyalarida real hayot va insoniylik falsafasi. // O'zbek tili va adabiyoti jurnali, №3, 41–46-betlar.
4. Karimov, I. (2018). Adabiy obraz va psixologizm: O'zbek adabiyoti misolida. Toshkent: Ilm ziyo.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

5. Solihov, A. (2006). O'zbek nasri taraqqiyotida Abdulla Qahhor ijodining o'rni. Samarqand: Ma'naviyat.
6. Islomov, M. (2015). Psixologik tahlil va ruhiy kechinmalar badiiy ifodasining ustasi – Abdulla Qahhor. // Filologiya masalalari, №2, 27–33-betlar.
7. Normatov, D. (2020). Abdulla Qahhor ijodida xalq hayoti va ijtimoiy tafakkur aks ettirilishi. // Adabiyot nazariyasi va amaliyoti, №4, 58–63-betlar.
8. Hasanov, R. (2013). O'zbek hikoyachiligi taraqqiyoti va badiiy uslub masalalari. Buxoro: BuxDU nashriyoti.
9. Quronov, D. (2021). Adabiy psixologizm va zamonaviy yondashuvlar. // O'zbek tilshunosligi va adabiyotshunoslik jurnali, №1, 15–22-betlar.
10. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. (2004). “Abdulla Qahhor” maqolasi. 1-jild. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.